

ИЗБОРНОМ ВЕЋУ ФИЛОЛОШКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Одлуком Изборног већа Филолошког факултета Универзитета у Београду, бр. 2157/1 од 24. јуна 2024. године, а у складу с Правилником о начину и поступку стицања звања и заснивања радног односа наставника Универзитета у Београду („Гласник Универзитета у Београду“ бр. 237/22, 240/22 и 242/22), именовани смо за чланове Комисије за писање извештаја о кандидатима пријављеним на конкурс, објављен 3. јула 2024. године, у листу „Послови“, бр. 1099, за избор једног наставника у звање и на радно место ванредног професора за ужу област Психологија, предмет Педагошка психологија, на Универзитету у Београду – Филолошком факултету.

На основу увида у конкурсну документацију, Комисија подноси извештај Изборном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду.

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ

**за избор једног наставника у звању ванредног професора за ужу научну област
Психологија, предмет Педагошка психологија**

На конкурс за избор ванредног професора за ужу научну област Психологија, предмет Педагошка психологија, пријавила се једна кандидаткиња, **Добринка Кузмановић**, запослена на Семинару за друштвене науке Филолошког факултета Универзитета у Београду.

БИОГРАФИЈА

Добринка Р. Кузмановић рођена је 18. јуна 1973. године у Ваљеву. Основну и средњу школу завршила је с одличним успехом (носилац је диплома „Вук Караџић“ и „Светозар Марковић“). Основне и докторске студије психологије завршила је на Одељењу за психологију Филозофског факултета Универзитета у Београду. Дипломирала је (2008. године) на теми из области Психологије образовања: Концептуални оквир и емпиријски показатељи научне писмености у међународној евалуацији постигнућа ученика (ментор доц. др Тинде Ковач Церовић). Упоредо са студијама психологије, на истом Факултету, завршила је две године основних студија педагогије. Докторирала је (2018. године), такође

с темом из Психологије образовања: Емпиријска провера конструкта дигиталне писмености и анализа предиктора постигнућа (ментор проф. др Александар Бауцал). У оквиру докторске дисертације креирала је више инструмената за процењивање дигиталне писмености ученика на крају циклуса обавезног образовања и извршила емпиријску проверу најшире прихваћеног теоријског оквира дигиталне компетенције у Европи (EU DigComp).

Од јуна 2020. године, Добринка Кузмановић запослена је као доценткиња на Универзитету у Београду – Филолошком факултету, где реализује наставу из групе педагошко-психолошко-методичких предмета на основним академским студијама (Развојна психологија и Педагошка психологија), мастер академским студијама (Учење у дигиталном окружењу и Вредновање у образовању) и докторским академским студијама (Образовање и дигитална култура). Њен педагошки рад веома је позитивно оцењен од стране студената (просечном оценом 4,73) током целокупног претходног изборног периода (почев од школске 2019/20. године).

Од 2009. до 2020. године, Добринка Кузмановић била је запослена на Департману за психологију Факултета за медије и комуникације у Београду, најпре у звању сараднице у настави, а потом асистенткиње и доценткиње. Реализовала је наставу на основним студијама (предмети: Психологија образовања 1 и 2, Развојна психологија 1 и 2, Психологија интернета) и мастер академским студијама (предмети: Процењивање когнитивних способности деце и Вредновање образовних процеса и исхода).

БИБЛИОГРАФИЈА И ПРИКАЗ РАДОВА

У наставку су наведени радови објављени током последње четири године, тачније, након избора у звање доцента (19. маја 2020. године).

Монографије националног значаја (M42)

- Kuzmanović, D. (2022). *Formalno obrazovanje u Srbiji tokom pandemije koronavirusa: nalazi istraživanja i preporuke*. Užice: Užički centar za prava deteta. (220 страна)
ISBN 978-86-82352-00-6
COBISS.SR-ID 61871369

http://ucpd.rs/wp-content/uploads/2022/03/formalno-obrazovanje-tokom-pandemije_-_final.pdf?fbclid=IwAR2cVOahtyMfpPxxMau5IWbz-SIZOgkyvcaKH5jgK9z6DCyj3ijR9WCpqnE

- Кузмановић, Д. (2022). *Оцењивање у дигиталном окружењу*. Београд: Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, Propulsion и Дигитална Србија. (132 стране)

ISBN 978-86-903410-6-1 (ФПФ)

COBISS.SR-ID 68761097

<https://ceo.edu.rs/wp-content/uploads/2022/06/Ocenjivanje-u-digitalnom-okruzenju-F.pdf?fbclid=IwAR1tuPiEgoS1SZIdNI7hoq4b0g5L-cBgdibNbeckjch1LoWNOi3PebxBNVw>

Рад у врхунском часопису националног значаја (M51)

- Кузмановић, Д. (2022). Од „дигиталних урођеника” до „дигиталних кретена” – млади и дигитални јазови. *Култура*, 176, стр. 55–75.

<https://doi.org/10.5937/kultura2276055K>

UDK 053.6(100)"199/202"

316.4.051.6053.6

ISSN 0023-5164

Радови у међународним часописима (M23)

- Kuzmanović, D. i Tošković, O. (2023). Da li su mladi „sami zajedno”: iskustva na internetu i vezanost za oflajn i onlajn prijatelje? *Sociologija*, 65(3), 356-378.

<https://doi.org/10.2298/SOC2303356K>

UDK 004.738.5:[177.63:316.47 –053.6

159.922.8:316.472.4 (497.11)

ISSN 0038-0318

- Кузмановић, Д. & Бауцал, А. (2024). Зашто је програмирање тешко? Коришћење робота у подучавању програмирању у неформалном образовном контексту – импликације за праксу. *Иновације у настави*, 37(2), стр. 37–54.

<https://doi.org/10.5937/inovacije2402037K>

UDK 007.52:004.896:371.3

ISSN 0352-2334 (Штампано издање)

ISSN 2335-0806 (Online)

Саопштење са скупа националног значаја штампано у целини (M63)

- Kuzmanović, D. (2022). Izazovi nastavnika u radu sa učenicima iz osetljivih socijalnih grupa tokom pandemije koronavirusa. U: Ž. Krnjaja, M. Senić Ružić i Z. Milošević (ur.). *Образовање у време кризе и како даље: зборник радова* (173–179). Beograd: Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet, Institut za pedagogiju i andragogiju i Pedagoško društvo Srbije.

<https://nauka.f.bg.ac.rs/archives/1271>

ISBN 978-86-80712-45-1

Саопштење са међународног скупа штампано у целини (M33)

- Pavlović, Z. & Kuzmanović, D. (2020). Active and restrictive parental mediation as the predictors of adolescents' excessive Internet use. In: M. Videnović, I. Stepanović Ilić, N. Simić, & M. Rajić (Eds.). *Proceedings of the XXVI scientific conference Empirical studies in psychology* (126-128). Belgrade: Institute of Psychology and Laboratory for Experimental Psychology, Faculty of Philosophy, University of Belgrade.

https://reff.f.bg.ac.rs/bitstream/id/7894/bitstream_7894.pdf

ISBN 978-86-6427-165-3

Предавања по позиву са међународних скупова штампана у изводу (M32)

- Кузмановић, Д. (2022). Дигитално образовање – од „панацеје” до „апокалипсе”. *Књига резимеа 71. Конгреса психолога Србије Нови хоризонти (сајбер) психологије*. Београд: Друштво психолога Србије, стр. 6–7. ISBN 978-86-89377-51-4 (пленарно предавање)

<https://www.dps.org.rs/wp-content/uploads/2023/08/Kongres-psihologa-2023-Knjiga-rezimea-2023-08-26.pdf>

http://stup.ff.uns.ac.rs/Book_of_abstracts_STUP_2023.pdf

- Kuzmanović, D. (2022). Izloženost mladih seksualnim sadržajima na internetu. *Knjiga apstrakata Mentalno zdravlje dece i mladih: nove realnosti, znanja i iskustva*. Beograd: Društvo za dečju i adolescentnu psihijatriju i srodne struke Srbije (DEAPS), str. 28-29. ISBN 978-86-916687-6-1

Саопштења са међународних скупова штампана у изводу (M34)

- Kuzmanović, D. (2023). Internet time, offline and online friendships of high school and university students. *Proceedings of the XXIX Scientific Conference Empirical Studies in Psychology*. Belgrade: Institute of Psychology, Laboratory for Experimental Psychology, Faculty of Philosophy, University of Belgrade, p. 93. ISBN-978-86-6427-247-6
http://empirijskaistrazivanja.org/wp-content/uploads/2023/03/EIP2023_book_of_abstracts.pdf
- **Kuzmanović, D.**, Čeriman, J. & Đikanović, B. (2023). Online violence among students at the University of Belgrade: Results of the UniSafe survey. *Book of Abstracts Current Trends in Psychology*. Novi Sad: Faculty of Philosophy, University of Novi Sad, p. 20-21. ISBN 978-86-6065-804-5
- Kuzmanović, D. (2022). Akademska nečestitost učenika tokom ocenjivanja u digitalnom okruženju. *Knjiga rezimea 70. Kongresa psihologa Srbije Psihologija između profesije i nauke*. Beograd: Društvo psihologa Srbije, str. 25. ISBN 978-86-89377-51-4
http://dps.org.rs/images/Kongres_psihologa_2022_-_Knjiga_rezimea.pdf
- **Kuzmanović, D.** i Tošković, O. (2022). Iskustva mladih na internetu – vreme provedeno na internetu, onlajn i oflajn prijateljstva i rizična ponašanja mladih. *Sedmi Festival S. U. T. R. A. Digitalno zadovoljstvo*. Beograd: Muzej nauke i tehnike.
<https://sutra2022.muzejnt.rs/radovi/dobrinka-kuzmanovic-oliver-toskovic-iskustva-mladih-na-internetu/>
- Beara, M., Jovanović Milanović, O., Kovač Cerović, T., Petrović, D., **Kuzmanović, D.**, & Nadejin Simić, M., (2021). Educational psychology and psychologists in education during the covid-19 pandemic. *Proceedings of the XXVII Scientific Conference Empirical Studies in Psychology*. Belgrade: Institute of Psychology, Laboratory for Experimental Psychology, Faculty of Philosophy, University of Belgrade, p. 21. ISBN 978-86-6427-166-0
http://empirijskaistrazivanja.org/wp-content/uploads/2021/05/KNJIGA-REZIMEA-2021_f.pdf
- Pavlović, Z. & **Kuzmanović, D.** (2020). Active and restrictive parental mediation as the predictors of adolescents' excessive internet use. *Proceedings of the XXVI Scientific Conference Empirical Studies in Psychology*. Belgrade: Institute of Psychology, Laboratory for Experimental Psychology, Faculty of Philosophy, University of Belgrade, p. 129. ISBN 978-86-6427-163-9

<http://empirijskaistraživanja.org/wp-content/uploads/2020/11/KNJIGA-REZIMEA-2020.pdf>

- Milošević, T., Popadić, D., **Kuzmanović, D.**, Petrović, D., Hinić, D. i Coboni, L. (2020). Dečija upotreba digitalnih medija u Jugoistočnoj Evropi: između rizika, štetnih posledica i prilika za razvoj i učenje. *Proceedings of the XXVI Scientific Conference Empirical Studies in Psychology*. Belgrade: Institute of Psychology, Laboratory for Experimental Psychology, Faculty of Philosophy, University of Belgrade, p. 26. ISBN 978-86-6427-163-9

<http://empirijskaistraživanja.org/wp-content/uploads/2020/11/KNJIGA-REZIMEA-2020.pdf>

Документи припремљени у вези са креирањем и анализом јавним политика (M120)

- **Кузмановић, Д.**, Марјановић, У., Лазаревић, Б., Шћепановић, Д., Ранђеловић, Б., Грушановић, З. и Алексић, К. (2024). *Оквир дигиталних компетенција наставника: наставник за дигитално доба 2023*. Београд: Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, Центар за образовну технологију.

https://ceo.edu.rs/wp-content/uploads/2024/02/2024_ODK_Nastavnik-za-digitalno-doba-2023-1.pdf

- Златаровић, В., **Кузмановић, Д.**, Анђелковић, Н., Лакићевић, О., Ђоровић, Е. и Величковић, С. (2022). *Оквир дигиталних компетенција васпитача у предшколској установи*. Београд: Министарство просвете, науке и технолошког развоја, Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања и Завод за унапређивање образовања и васпитања.

<https://zuov.gov.rs/digitalni-vaspitaci/>

- Златаровић, В., Лакићевић, О., **Кузмановић, Д.**, Анђелковић, Н., Ђоровић, Е. и Величковић, С. (2022). *Смернице за примену дигиталне технологије у предшколској установи*. Београд: Министарство просвете, науке и технолошког развоја, Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања и Завод за унапређивање образовања и васпитања.

<https://zuov.gov.rs/digitalni-vaspitaci/>

ПРИКАЗ РАДОВА

У библиографији Добринке Кузмановић, након избора у звање доцента, издвајају се три међусобно повезане теме из домена педагошке и развојне психологије, које су током дужег временског периода у фокусу њеног научно-истраживачког рада: • учење и вредновање образовних постигнућа ученика у школском контексту (укључујући дигитално и извандигитално окружење за учење), • дигиталне компетенције ученика и запослених у образовно-васпитним установама, на различитим нивоима формалног образовања и • психо-социјални аспекти развоја младих и добробит младих у контексту коришћења дигиталних технологија. У наставку извештаја приказаћемо продукцију кандидаткиње према овако организованим темама.

• **Учење и вредновање образовних постигнућа ученика у школском контексту**

Ауторска монографија под називом *Формално образовање у Србији током пандемије коронавируса: налази истраживања и препоруке* (М42), настала у оквиру пројекта „Право на образовање у периоду кризе изазване пандемијом вируса ковид 19 у Србији”, садржи резултате квалитативног истраживања (150 полуструктурисаних индивидуалних интервјуа) у којем су учествовали ученици основних и средњих школа (укључујући и ученике из осетљивих социјалних група), њихови наставници и родитељи, из 14 градова у Србији, током друге године пандемије коронавируса. У теоријском делу, након описивања глобалног контекста и контекста истраживања у Србији, ауторка даје исцрпан преглед и одређење појмова неопходних за разумевање истраживаних феномена, утемељен на обимној и релевантној литератури новијег датума. Ово је важан део публикације, поготову ако се има у виду појмовна и терминолошка разуђеност у области и чињеница да је учење у дигиталном окружењу недовољно истражено и да се неретко поистовећује са учењем у ванредним околностима уз коришћење дигиталних технологија, што за последицу може имати занемаривање позитивних аспеката педагошки смислене употребе дигиталних алата у процесу учења. Обимне резултате спроведеног истраживања ауторка је, на основу претходне анализе, структурирала у пет тематских целина: • организација и квалитет наставе током пандемије коронавируса, • изазови и добре стране наставе на даљину и комбиноване наставе, • организација и мотивација ученика за учење, •

школски захтеvi и оцењивање образовних постигнућа ученика и • подршка ученицима током процеса учења у ванредним околностима. Како би се стекао целовит увид у истраживане теме, један тематски блок публикације посвећен је интеграцији емпиријских налаза добијених од три циљне групе. Према добијеним налазима, криза образовања у Србији резултирала је кризом права детета, с обзиром на то да право на образовање представља једно од фундаменталних права детета.

Истраживање представља одличан пример друштвено релевантног, критичког истраживања. Као прво, учесници у истраживању реферисали су на актуелна искуства, квалитативна методологија омогућила је стицање дубљег увида у њихова лична образовна искуства, изазове, потребе, ставове, емоције, доприносећи аутентичности и релевантности добијених налаза. Даље, у узорак су укључени сви кључни актери образовно-васпитног процеса, који су кроз учешће у овом истраживању, осим изношења својих ставова и размишљања, оснаживани за критичко промишљање, преузимање личне иницијативе и конкретних активности на пољу остваривања властитог права на квалитетно образовање. Посебан допринос монографије огледа се у примерима добре праксе наставника током наставе на даљину у ванредним околностима, као и емпиријски утемељеним препорукама за ученике, наставнике, школе и доносиоце одлука на системском нивоу за организовање наставе и унапређивање квалитета и ефикасности наставног процеса уз коришћење дигиталних алата, како у ванредним, тако и у постпандемијским околностима.

У другој ауторској монографији Добринке Кузмановић, под називом *Оцењивање у дигиталном окружењу* (M42), приказани су емпиријски налази прикупљени током пандемије коронавируса, у оквиру квантитативног (онлајн) истраживања, у које је било укључено око 650 наставника основних и средњих школа из Србије. Реч је о првој публикацији на ову тему на нашем говорном подручју, која представља значајан ресурс за све оне који су директно или индиректно укључени у процес вредновања и праћења образовних постигнућа ученика у дигиталном окружењу, на различитим нивоима образовања. Ауторка се хвата у коштац с једним од највећих изазова (на глобалном нивоу) током реализације наставе у ванредним околностима – оцењивањем образовних постигнућа ученика у дигиталном окружењу.

У првом делу ауторка излаже основне принципе и функције оцењивања, без обзира на окружење у којем се оно одвија, проблематизује како се промена образовне парадигме

одражава на савремене приступе оцењивању образовних постигнућа ученика, а затим даје појмовно одређење и свеобухватан преглед специфичности оцењивања у дигиталном окружењу. На основу квалитативне анализе одговора наставника на отворена питања, формулисане су бројне предности и изазови оцењивања у дигиталном окружењу, поткрепљени аутентичним примерима. Уз сваки изазов, ауторка формулише конкретне предлоге за његово превазилажење, што представља значајан практичан допринос овог рада. Резултати истраживања показују да наставници, поготову они који током свог иницијалног образовања нису стекли одговарајуће дигиталне компетенције, показују неспремност, некада и отпор према примени дигиталне технологије у сврхе оцењивања образовних постигнућа ученика. За педагошки смислено и самопоуздано коришћење дигиталних алата у свакодневnoj наставној пракси већини наставника неопходна је континуирана системска подршка – педагошка и техничка. Публикација садржи речник важних појмова, као и обиље корисних ресурса за наставнике.

Коауторска публикација *Смернице за примену дигиталне технологије у предшколској установи* (M120) креирана је с циљем да подржи запослене у предшколском васпитању и образовању да на педагошки смислен и одговаран начин користе дигиталне технологије у својој професионалној пракси, као и да их подстакне на критичко преиспитивање могућности примене и сагледавање услова под којима је коришћење дигиталних технологија сврсисходно у различитим аспектима рада предшколске установе. Упркос чињеници да данашња деца користе дигиталне технологије у све млађем узрасту, како у породичном, тако и у институционалном контексту, ово је први образовно-политички документ којим се пружа системска подршка запосленима у предшколским установама у Србији у процесу смисленог и развојно примереног коришћења технологија. Приликом израде Смерница, узети су у обзир базични принципи предшколског васпитања и образовања, дефинисани у актуелним *Основама програма предшколског васпитања и образовања*, као и бројни међународни и домаћи образовно-политички и научно релевантни извори. Смернице су засноване и на налазима истраживања у које је било укључено 1560 васпитача и стручних сарадника, из 25 предшколских установа у Србији о њиховим искуствима у коришћењу дигиталних технологија. Према овим налазима, запослени у предшколским установама свесни су могућности које им технологије пружају, како у непосредном раду с децом, тако и у другим подручјима професионалног деловања, у циљу

унапређивања квалитета рада предшколске установе и подршке добробити детета, али сматрају да им је неопходна системска, континуирана, техничка и педагошка подршка, почев од иницијалног образовања.

У раду *Изазови наставника у раду са ученицима из осетљивих социјалних група током пандемије коронавируса* (М63) приказани су резултати квалитативног истраживања, спроведеног у 14 градова у Србији, током школске 2020/21. године, „друге пандемијске школске године“, када је настава била организована према комбинованом моделу или на даљину. Наставници из Србије, као и наставници широм света, током реализације наставе са ученицима из осетљивих група били су суочени с бројним изазовима различите природе: дигитални јаз првог и другог нивоа (лоша дигитална инфраструктура и недовољно развијене дигиталне вештине), немотивисаност ученика за учење и тзв. „губитак у учењу“, одсуство подршке у учењу од стране чланова породице, лоша сарадња наставника са родитељима. У раду са ученицима с тешкоћама у учењу/развоју и инвалидитетом постојали су додатни изазови: повећан ризик од заражавања услед немогућности спровођења епидемиолошких мера, изостанак индивидуалних третмана, тешкоће у праћењу онлајн наставе итд. Ауторка указује на допринос образовне кризе продубљивању јаза између ученика из различитих социјалних група и неопходност системске подршке наставницима и другим актерима образовног процеса у циљу превазилажења побројаних изазова и осигурања инклузивног приступа дигиталном образовању.

О резултатима вишегодишњег истраживања дигиталног образовања, односно изазовима и добрим странама учења у дигиталном контексту, Добринка Кузмановић говорила је у оквиру свог пленарног предавања на тему *Дигитално образовање: од панацеје до апокалипсе*, на међународном годишњем научно-стручном скупу психолога (одржаном 2023. године, на Палићу).

- **Дигиталне компетенције ученика и запослених у образовно-васпитним установама**

Радови које представљамо у овом делу извештаја резултат су вишегодишњег, систематичног и посвећеног научног бављења ауторке овом проблематиком, које је започето у оквиру њене докторске тезе.

У прегледном раду под називом *Од „дигиталних урођеника” до „дигиталних кретена” – млади и дигитални јазови* (M51) ауторка анализира феномене *дигиталног јаз* првог, другог и трећег нивоа у контексту генерација које су „дигитализоване од рођења”, с фокусом на индивидуалним разликама у дигиталној писмености. Почетком 21. века, са интензивнијим коришћењем дигиталних технологија, поготову међу младима, постаје доминантан дискурс о младима као „дигиталним урођеницима”, чему је несумњиво допринео и „отац” наведене синтагме, амерички аутор М. Пренски. За данашње генерације могло би се пре рећи да живе у друштвеном миљеу у којем доминира песимизам, оличен у синтагми „дигитални кретени” коју је сковао француски аутор М. Демурже.

На основу свеобухватне анализе, критичког сагледавања и синтетизовања релевантних емпиријских налаза, ауторка настоји да одговори на неколико важних питања која током последње две деценије окупирају академску и ширу јавност: ● Да ли су млади који одрастају у дигиталној култури отпорни на дигиталне јазове? ● Да ли оптимизам/песимизам који окружује младе има упориште у реалности? ● Да ли још увек постоји „мит о дигиталним урођеницима” или се и постојање самог мита може сматрати митом? Ауторка закључује да се данашњи научници и истраживачи налазе пред озбиљним изазовом, јер се од њих очекује да одговоре на сложена питања, своје одговоре базирају на поузданим и еколошки ваљаним емпиријским налазима, али да притом не допринесу појави неке нове врсте дигиталног јаз

и не подлегну популарној реторици, искључивости и поларизацији у мишљењу, неоснованој генерализацији, плурализму незнања, сензационализму итд.

У научном чланку *Зашто је програмирање тешко? Коришћење робота у подучавању програмирању у неформалном образовном контексту – импликације за праксу* (M23) аутори разматрају предности и изазове подучавања визуелном програмирању у неформалном образовном контексту уз коришћење робота Sphero (BB-8 и SPRK+), из угла ученика старијег основношколског узраста и водитеља радионица програмирања. Према Европском оквиру дигиталних компетенција грађана (енгл. DigComp), програмирање представља једну од кључних компетенција у оквиру области креирање дигиталног садржаја. Током последње деценије, програмирање/кодирање, рачунарско и алгоритамско размишљање интегрише се у програме наставе и учења, на свим нивоима образовања, почев од предшколског. С друге стране, бројна истраживања указују на комплексност процеса

подучавања програмирању/алгоритамском мишљењу и потребу за иновативним, на ученика центрираним приступима у подучавању.

Овај коауторски рад настао је у оквиру пројекта „Учење за 21. век”, који је реализован у 17 градова у Србији. Анализом података добијеним путем микс-методског истраживања (упитника и фокус-групних интервјуа) аутори су утврдили да коришћење робота има додатну образовну, мотивациону и забавну вредност у процесу подучавања програмирању и алгоритамском мишљењу, и из угла учесника и водитеља радионица, али и да носи са собом одређене изазове, првенствено везане за природу когнитивних захтева, али и социјално детерминисане ставове. Подучавање у неформалном образовном контексту има низ предности у односу на традиционалну наставу: учење у игровном контексту, искуствено, креативно учење и решавање проблема, стицање увида да програмирање не мора да буде „тешко”, које се могу применити у циљу њеног осавремењивања и веће педагошке ефикасности.

Добринка Кузмановић прва је коауторка публикације ***Оквир дигиталних компетенција наставника: наставник за дигитално доба 2023*** (M120), треће унапређене верзије, а учествовала је, као стручни консултант, и у изради претходне верзије Оквир дигиталних компетенција наставника (објављеног 2019. године). Последњих деценија, дигитално образовање постаје једно од најважнијих стратешких опредељења све већег броја земаља, укључујући и нашу. Смислена и одговорна интеграција технологије у образовни процес подстиче реструктурирање постојећих наставних пракси и отвара могућности за осмишљавање нових, данашњим ученицима примеренијих метода подучавања. Сва досадашња истраживања недвосмислено показују да ниво дигиталне компетенције наставника игра кључну улогу у процесу интеграције дигиталних алата у процес учења и дигиталне трансформације образовања. Дигиталне компетенције наставника представљају значајан предиктор дигиталних компетенција ученика.

Оквир садржи исцрпну листу дигиталних компетенција неопходних за професију наставника, организованих у шест категорија: 1. дигитално окружење, 2. дигитални ресурси. 3. настава и учење, 4. вредновање и праћење напредовања, 5. подршка ученицима у процесу учења и 6. професионални ангажман и развој. Компетенције су дефинисане кроз три нивоа сложености, који могу послужити као ослонац у процесу самовредновања и планирања професионалног развоја наставника. Најважније новине у последњој верзији

Оквира односе се на: примену вештачке интелигенције у образовању, већи фокус на добробити ученика у дигиталном окружењу и освешћеност о комплексности и брзим технолошким променама које изискују континуиран професионални развој наставника.

Подршка развоју дигиталних компетенција васпитача, почев од иницијалног образовања, до континуираног професионалног усавршавања, један је од стратешких циљева система образовања и васпитања Републике Србије (Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030). За континуиран развој дигиталних компетенција васпитача неопходна је системска подршка. Значајан допринос у том смеру представља израда првог националног **Оквира дигиталних компетенција васпитача у предшколској установи** (М120), у чијем је креирању Добринка Кузмановић учествовала. Сврха Оквира јесте да подржи унапређење професионалне праксе васпитача кроз подршку развоју њихових дигиталних компетенција, нарочито у домену смислене и одговорне употребе дигиталних технологија у васпитно-образовном раду. Документ је усклађен и комплементаран са раније описаним документом Смернице за примену дигиталних технологија у предшколској установи. Дигиталне компетенције васпитача груписане су у седам области: 1. Безбедно и одговорно понашање у дигиталном окружењу; 2. Дигитални ресурси; 3. Решавање проблема у дигиталном окружењу; 4. Коришћење дигиталних технологија у непосредном раду с децом; 5. Коришћење дигиталних технологија у области развијања програма; 6. Коришћење дигиталних технологија у области професионалног развоја; и 7. Професионално јавно деловање коришћењем дигиталних технологија. Значења мање познатих термина објашњена су у Речнику за дигитално доба, који представља интегрални део Оквира.

- **Психо-социјални аспекти развоја младих у контексту коришћења дигиталних технологија**

У коауторском раду *Active and restrictive parental mediation as the predictors of adolescents' excessive Internet use* (М33) истражују се обрасци родитељске медијације и њихова повезаност са ексцесивним коришћењем интернета код младих. Ово је један у низу објављених радова базираних на подацима добијеним у оквиру међународног истраживања Деца Европе на интернету (енгл. EU Kids Online), спроведеном на репрезентативном узорку ученика, узраста 9-17 година, из 60 основних и средњих школа, са територије Србије. Реч је о једном од најзначајнијих европских пројеката у области коришћења дигиталне

технологије и интернета међу младима, у који је Добринка Кузмановић укључена као члан најужег истраживачког тима последњих 5 година и тренутно ангажована на припреми наредног циклуса истраживања.

Експесивно коришћење у литератури се спомиње као један од најважнијих ризика повезаних са коришћењем интернета. Налази које аутори износе у овом раду, у складу су с налазима других истраживања, према којима родитељске праксе у погледу начина управљања дететовим временом испред екрана представљају важан предиктор експесивног коришћења. С друге стране, улога родитеља у онлајн понашању деце зависи не само од активног и рестриктивног посредовања, већ и од њихових дигиталних вештина. Добијени налази пружају корисне практичне импликације.

Последњих неколико деценија, у више научних дисциплина води се дебата о утицају интензивног коришћења дигиталних технологија и интернета на различите аспекте психосоцијалног функционисања младих, укључујући и пријатељске односе – број офлајн и онлајн пријатеља и квалитет пријатељстава. Истраживање чији су резултати приказани у коауторском раду под називом *Да ли су млади „сами заједно”: искуства на интернету и везаност за офлајн и онлајн пријатеље?* (М23) имало је за циљ да утврди колико пријатеља имају данашњи млади, с колико њих се углавном друже офлајн, а с колико онлајн, затим, како млади процењују квалитет односа са својим офлајн и онлајн пријатељима (операционализован преко анксиозности и избегавања), колико су заступљени различити стилови афективне везаности и на основу којих фактора се може предвидети везаност за онлајн пријатеље. За самопроцену квалитета односа са офлајн и онлајн пријатељима коришћена је Скала искустава у блиским односима – кратка ревидирана верзија (енгл. Experiences in Close Relationships – Revised questionnaire, ECR-R) (Fraleay, Heffernan, Vicary, & Brumbaugh, 2011), једна од најчешће коришћених скала за самопроцену везаности у блиским односима, док су питања о искуствима младих на интернету и експесивном коришћењу преузета из упитника коришћеног у оквиру истраживања Деца Европе на интернету. Према добијеним налазима, већина испитаних младих не осећа се анксиозно у односима са офлајн и онлајн пријатељима, избегавање је значајно израженије у односу са онлајн пријатељима. Као најзначајнији предиктори везаности за онлајн пријатеље издвајају се везаност за офлајн пријатеље и осећање личне безбедности на интернету.

УЧЕШЋЕ У ПРОЈЕКТИМА

Осим у настави, од почетка академске каријере Добринка Кузмановић континуирано је ангажована у бројним међународним и домаћим истраживачким пројектима, као члан истраживачких тимова, аналитичар, кључни експерт и (ко)руководилац. Као сарадница Института за психологију Филозофског факултета у Београду, учествовала је у пројектима везаним за развој и образовање младих и професионалне компетенције наставника, укључујући и веома угледне међународне компаративне студије, као што су: OECD/PISA – Програм међународне процене образовних постигнућа ученика (енгл. Programme for International Student Assessment), OECD/TALIS – Међународно истраживање учења и наставе (енгл. Teaching and Learning International Survey), LSE/EUKO (енгл. EU Kids Online) и др. Истраживања у оквиру наведених пројеката реализована су на национално репрезентативним узорцима ученика и наставника из Србије и организована уз подршку релевантних међународних и домаћих институција (нпр. OECD, London School of Economics, Универзитет у Ослу, UNICEF Innocenti, OEBS, UNDP, Council of Europe, Министарство просвете, Министарство науке итд.)

Током последње четири године, након избора у звање доцента, Кузмановићева је била укључена у следеће пројекте:

- [EU Kids Online \(EUKO\)](#) – Универзитет у Ослу, Институт за психологију, Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, Министарство трговине, туризма и телекомуникација Републике Србије, ОЕБС канцеларија у Србији и УНИЦЕФ канцеларија у Србији (2018 –);
- Prevent bullying and peer violence in schools – Савет Европе, SeConS Група за развојну иницијативу и Министарство просвете Републике Србије (2024);
- Изградња кључних рачунарских компетенција: ка радној снази будућности – Министарство просвете Републике Србије, Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, уз подршку Програма Уједињених нација за развој у Србији (UNDP) (2023–2024)
- Inclusive Early Childhood Education and Care Project (ECEC) – Supporting the development of digital competencies of preschool education system practitioners, Министарство просвете Републике Србије и АБАКУС (2023)

- Programme for International Student Assessment (OECD/PISA 2025) – Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања и Министарство просвете Републике Србије (2023);
- [UniSAFE: Gender-based violence and institutional responses](#) – Building a knowledge base and operational tools to make universities and research organisations safe, GESIS – Leibniz Institute for the Social Sciences, EU Framework Programme for Research and Innovation Horizon 2020 (2022–2023)
- Подршка систему вредновања квалитета на националном нивоу – Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања (2022–2023)
- [CORE \(Children Online: Research and evidence\)](#) – Leibniz Institute for Media Research | Hans-Bredow-Institut (2021)
- Осигурање квалитета интеграције дигиталне технологије у систем образовања Републике Србије – Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања (2022–2023)
- Право на образовање у периоду кризе изазване пандемијом ковид 19 у Србији – Ужички центар за права детета, уз подршку Европске уније (2021–2022)
- Унапређивање стручног усавршавања практичара у систему предшколског васпитања и образовања – Министарство просвете, науке и технолошког развоја, Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања и Завод за унапређивање образовања и васпитања (2021–2022)
- Нова писменост – Дигитална Србија, Пропулсион и Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања (2021)
- Family Skills – Erasmus + Programme of the European Union (2021)
- Учење за 21. век – УНИЦЕФ канцеларија у Србији и Стартит (2019–2021)

УЧЕШЋЕ У ЕКСПЕРТСКИМ ТИМОВИМА

Добринка Кузмановић је, као чланица експертских тимова, била укључена у израду програма наставе и учења, програма обука за наставнике и образовно-политичких докумената:

- Програм наставе и учења за предмет *Дигитални свет* (први, други, трећи и четврти разред), који се, почев од школске 2020/2021. године, постепено уводи као обавезан наставни предмет за све ученике млађих разреда основних школа у Србији – Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије (2019–2023);
- Обука од националног значаја за наставнике разредне наставе који реализују наставу из предмета *Дигитални свет* – Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије (2020–2023);
- Оквир дигиталних компетенција наставника у Србији 2023 – Завод за унапређивање образовања и васпитања, Министарство просвете и УНИЦЕФ (2023–2024);
- Оквир дигиталних компетенција васпитача у предшколској установи и Смернице за примену дигиталне технологије у предшколској установи – Завод за унапређивање образовања и васпитања, Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања и Центар за интерактивну педагогију – ЦИП (2022).

ПЛЕНАРНА ПРЕДАВАЊА

Током последње четири, Добринка Кузмановић године одржала је седам пленарних предавања:

- Дигитално образовање – од „панацеје” до „апокалипсе”, 71. Конгрес психолога Србије, *Нови хоризонти (сајбер)психологије*, Палић, 24–27. мај 2023.
- Компетенције наставника за доба вештачке интелигенције, *Свет испред нас – конференција о образовању у ери вештачке интелигенције*, Палата Србија, Београд, 6. децембар 2023.
- Ментално здравље „дигиталне деце”: има ли разлога за „моралну панику”, Конференција са међународним учешћем: *Шта повезује игру и учење*, Центар за неформално образовање Други Корак, 24. јун 2023. године, Нови Сад
- Дигитално насиље: учесталост, превенција и реаговање, Klett, Четрнаести међународни симпозијум за наставнике основних и средњих школа – *Тимски рад и сарадња као предуслов за школу одличних резултата*, 27–29. марта 2023. године, Врдник

- Критичка дигитална писменост: диспозиција за учење и/или исход учења, Конференција са међународним учешћем: *Диспозиције за учење и учење из школско/предшколске перспективе*, 25. јун 2022. године, Нови Сад, Центар за неформално образовање Други Корак;
- Изложеност младих сексуалним садржајима на интернету, Конференција *Ментално здравље деце и младих: нове реалности, искуства и знања*, Друштво за дечју и адолесцентну психијатрију и сродне струке Србије – ДЕАПС, 26–28. мај 2022. године, Врњачка Бања;
- Оцењивање у дигиталном окружењу: технологија у функцији педагогије – конференција са међународним учешћем: *Савремено образовање и развој праксе – шта смо научили, а шта учимо даље*, 26. јун 2021. године, Нови Сад, Педагошки завод Војводине;

НАГРАДЕ

Добринка Кузмановић добитница је следећих награда:

- Награда да популаризацију савремене психологије „Живорад Жижа Васић”, Друштво психолога Србије (2024)
- Награда за медијску писменост „Драган Јањић” (у категорији професионалци), Независно удружење новинара Србије (NUNS), USAID, Propulsion, Beta (2023)
- Награда за најбољу постер презентацију на XXIX међународној научној конференцији Емпиријска истраживања у психологији, Институт за психологију и Лабораторија за експерименталну психологију, Универзитет у Београду – Филозофски факултет (2023)
- Educational Technology личност 2021. године – награда за допринос развоју дигиталног образовања, EdTech Western Balkan Awards (2021)
- Ауторка Дигиталног водича за безбедно и конструктивно коришћење дигиталне технологије и интернета (на српском и енглеском језику): <https://digitalni-vodic.ucpd.rs/> који је проглашен за једно од најбољих онлајн остварења у категорији Образовање и култура, у оквиру избора Топ 50 – најбоља онлајн остварења за 2020. годину, PC press (2020)

УЧЕШЋЕ У ПРОГРАМСКИМ И ОРГАНИЗАЦИОНИМ ОДБОРИМА НАУЧНИХ СКУПОВА

Током последње четири године Добринка Кузмановић укључена је у програмске и организационе одборе више међународних конференција:

- ECER – European Conference on Educational Research (European Educational Research Association) <https://eera-ecer.de/what-is-ecer> (одржава се 2025. године у Београду, организатор Филозофски факултет у Београду, у сарадњи са Филолошким факултетом)
- Емпиријска истраживања у психологији (Институт за психологију и Лабораторија за експерименталну психологију, Филозофски факултет Универзитета у Београду) <https://empirijskaistravanje.org/> (од 2021. године, на годишњем нивоу)
- International Conference of Video Game Studies (SVI) (University of Novi Sad, Academy of Arts The University of Belgrade, Faculty of Philology Serbian Games Association (SGA) <https://sviconference.org/#committee> (од 2022. године, на двогодишњем нивоу)

РЕЦЕНЗИЈЕ

Током последње четири године, Добринка Кузмановић ангажована је као рецензент три монографије националног значаја и већег броја научних радова у домаћим часописима и тематским зборницима (Психолошка истраживања, Настава и васпитање, Дијалози у образовању, Зборник Института за педагошка истраживања, Психологија), међународним часописима (European Journal of Education Psychology, Communication and Media, Center for Educational Policy Studies Journal, Education Sciences, Psychiatry International, Education Sciences, Journal of Intelligence), укључујући и саопштења на научним скуповима (Емпиријска истраживања у психологији, Дијалози у образовању, Савремени трендови у психологији, Конгрес психолога Србије).

ДОПРИНОС АКАДЕМСКОЈ И ШИРОЈ ЗАЈЕДНИЦИ

Добринка Кузмановић бројним ангажманима даје допринос развоју академске, као и шире друштвене заједнице. Менторка је на докторским и мастер академским студијама,

учествује у комисијама за одбрану предлога теме и докторске дисертације на Филолошком, Филозофском и Медицинском факултету у Београду.

Менторства на докторским студијама:

- *Комбинована настава у млађим разредима основне школе током пандемије коронавируса: изазови и импликације за будућу праксу* – Невена Ћалов, Универзитет у Београду – Филолошки факултет (докторска дисертација одбрањена 22. септембра 2023. године)
- МА Јелена Стојадинов, МА Шана Младеновић и Мр Милош Ђерић – Универзитет у Београду – Филолошки факултет (припрема предлога теме докторске дисертације)

Менторства на мастер студијама:

- *Учење страних језика применом мобилних апликација* – Милица Марковић, Универзитет у Београду – Филолошки факултет (израда мастер рада)

Чланство у комисијама за одбрану предлога теме докторске дисертације и одбрану докторске дисертације:

- *Предиктори језичке анксиозности наставника страних језика и импликације за педагошку праксу* – Ивана Маринковић, Универзитет у Београду – Филолошки факултет (одбрана дисертације заказана за 17. септембар 2024.)
- *Развој програма за унапређење емоционалне интелигенције младих у школском контексту* – Кристина Мојовић Здравковић, Универзитет у Београду – Филозофски факултет (чланица Комисије за одбрану предлога теме докторске дисертације, 29. септембар 2021. године)
- *Управљање развојем дигиталне писмености старих у републици Србији: рефлексије на политике образовања одраслих* – Вукашин Гроздић, Универзитет у Београду – Филозофски факултет (чланица Комисије за одбрану предлога теме докторске дисертације, 24. март 2021. године)
- *Примена савремених информационо-комуникационих технологија у едукацији студената медицине* – Никола Илић, Универзитет у Београду – Медицински

факултет (чланица Комисије за одбрану предлога теме докторске дисертације, 30. август 2021. године)

Једна је од оснивача Секције универзитетских наставника психологије образовања у Србији (СУНПО), у оквиру Друштва психолога Србије, била је њена потпреседница, креирала је и уређује веб-сајт Секције.

Ауторка је прве онлајн обуке од националног значаја намењене дигиталном описмењавању запослених у предшколским установама у Србији, коју је, током 2023. године, похађало око 12 000 полазника. Од 2023. године чланица је уређивачког одбора часописа [Учење и настава](#) – национални часопис (категирија М53 на листи)

Током пандемије коронавируса креирала је [серијал публикација Време испред екрана](#) намењених ученицима млађих и старијих разреда основне школе, ученицима средње школе, родитељима/другим законским заступницима деце и наставницима (које су дистрибуиране свим школама у Србији).

Одржала је већи број гостујућих предавања на факултетима (Факултет музичке уметности у Београду, Факултет драмских уметности у Београду, Филозофски факултет у Новом Саду), у основним и средњим школама и предшколским установама у Србији, регионалним центрима, установама културе, организацијама цивилног друштва итд. Више година је ангажована као сарадник истраживачке станице Петница.

Учествовала је у вебинарима (Друштво психолога Србије, Педагошко друштво Србије, Центар за образовне технологије на Западном Балкану, Центар за интерактивну педагогију, [Klett образовна академија](#) итд.) и подкастима (нпр. [Два и по психијатра](#), Центар за антиауторитарне студије, [БИРН прича](#), [Агеласт](#)).

Писала је стручне текстове за блогове (Фондација Новак Ђоковић, Темпус фондација, Хемофарм фондација, Институт за медије Црне Горе и др.), веб-сајтове (Војвођански истраживачки центар, Центар за професионализацију медија и медијску писменост, BBC News на српском, Нова РС, 24 седам итд.), часописе намењене просветној и широј јавности (Просветни преглед, Лице улице, Време, НИН, ЕПСА медиа итд.).

Учествовала је у округлим столовима, панелима (нпр. Српска асоцијација индустрије видео игара, Национална географија, IREX, Клио, Београдска отворена школа, Музеј науке и технике итд.) и трибинама, намењеним стручној и широј јавности (нпр. [Мислилиште](#) – у организацији Универзитета у Београду, Култура, Teen Talk, [Фестивал С. У. Т. Р. А. ПАРАЛЕЛ – београдски фестивал субкултуре](#), [На кафи са психологом](#) итд.).

Сарађује са издавачким кућама Креативни центар и Klett, као и са образовном редакцијом РТС-а (коауторка је видео серијала Све боје интернета).

Има бројна гостовања у медијима.

УЧЕШЋЕ У СТРУЧНИМ ТИМОВИМА И ПРОФЕСИОНАЛНИМ УДРУЖЕЊИМА

Од 2021. године обавља функцију Повереника за равноправност Филолошког факултета у Београду и координира рад Стручног тима за заштиту студената и запослених на Филолошком факултету од сексуалног узнемиравања, чланица је Тима за додатну образовну подршку студентима и Комисије за праћење и унапређење квалитета наставе на Филолошком факултету у Београду.

Од 2023. године чланица је Етичког одбора Друштва психолога Србије.

Укључена је у више професионалних удружења: Друштво психолога Србије, Педагошко друштво Србије, Секција универзитетских наставника психологије образовања (СУНПО), Друштво истраживача у образовању (ДИОС) и European Educational Research Association.

ЗАКЉУЧНО МИШЉЕЊЕ И ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

Узевши у обзир научну продукцију, учешће у националним и међународним истраживачким пројектима, позитивно оцењен педагошки рад од стране студената током претходног изборног периода, као и бројне активности на популаризацији савремене научне психологије, Комисија закључује да **др Добринка Кузмановић испуњава све услове за избор у звање ванредног професора.**

Комисија предлаже Изборном већу Филолошког факултета да прихвати овај извештај и предложи Већу научних области друштвено-хуманистичких

наука Универзитета у Београду да др Добринку Кузмановић изабере у звање и на радно место ванредног професора за ужу научну област Психологија, предмет Педагошка психологија.

У Београду, 20. август 2024.

Чланови Комисије:

Др Александар Бауцал, редовни професор
Универзитет у Београду – Филозофски факултет

Др Драгица Павловић Бабић, ванредни професор
Универзитет у Београду – Филозофски факултет

Др Маја Савић, ванредни професор
Универзитет у Београду – Филолошки факултет